

sopisma: rosyjskie „Voprosy onomastiki” (1, 18 i 2, 19; Jekatërinburg 2015; 2, 24, Jekatërinburg 2017), ukraińskie „Povidomlennja Ukraïns’koji onomastičnoï komisï” (Nova serïa, 2, 17, Luc’k 2016) i „Studii z onomastiki ta etymologii” (Kyjiv 2014) oraz onomastyki czeskiej (czasopismo „Historycká geografie” (nr 42, 1, 2016).

Część „Zpráv” (s. 232–234) zawiera krótkie objaśnienie (etymologiczne i motywacyjne) 10 nazw, głównie firm i wyrobów firmowych, następnie informacje różne (s. 234–238), w tym: „Lokalizační system místo adres”, „Jména hurikánu” oraz „Rodná jména a nacionalismus”, a ponadto sprawozdania: Ž. Dvořákovej z XX Słowackiej Konferencji Onomastycznej, która miała miejsce 26.–28 czerwca 2017 r. w Banskiej Bystrici (s. 235–236), oraz P. Štěpána z sesji na temat nazw własnych i apelatywów, która odbyła się 24.–26 czerwca tegoż roku w Pradze (s. 236–237).

Cały dział „Bibliografie” to bardzo ciekawe i ważne dla onomastów zestawienie informacji na temat nazw własnych będących przedmiotem analizy w czasopiśmie „Naše řeč” w latach 1917–1945, najpierw w formie alfabetycznej listy artykułów (s. 238–248), następnie — referatów (s. 248–249), zawsze z króciutkim komentarzem dotyczącym konkretnej publikacji, wreszcie alfabetycznego wykazu poszczególnych propriów i procesów nazwotwórczych z odesłaniem do rocznika, w którym omówienie się znajduje (s. 249–279), oraz w takim samym układzie — nazwisk autorów tekstów z rozwiązaniem użytych przez nich inicjałów (s. 279–281), a także tradycyjnych skrótów (s. 282–283).

Kolejna część czasopisma zawiera wskazówki dotyczące przygotowania maszynopisów do druku (s. 284–287), a po nich wymienione są publikacje nadesłane w 2017 r. do redakcji. Z literatury polskiej dostarczony został krakowski słownik „Nazwy miejscowe Polski” (red. K. Rymut, B. Czopek-Kopciuch, U. Bijak, t. VII (2007), IX (2013), X, XI, XII (2015) oraz „Słownik etymologiczno-motywacyjny słowiańskiej zoonimii ludowej” S. Warchoła (t. V, Lublin 2016).

Na kończących omawiany rocznik stronach 289–292 wymienione są pisma wydawane przez Ústav pro jazyk český AV ČR: „Naše řeč”, „Slovo a slovesnost” oraz „Korpus — gramatika — axiologie”.

Jak zwykle, wszystkie artykuły i informacje zamieszczone w „Aktach onomastikach” z 2017 r. są warte dokładnego zapoznania się z nimi, do czego zachęcam.

Ewa Jakus-Borkowa
sowae65@gmail.com

Rivista Italiana di Onomastica (RION). Direttore: Enzo Caffarelli (Roma). Vol. XXIII, Anno XXIII, n° 1, primo semestre 2017, n° 2, secondo semestre 2017, s. 918.

XXIII rocznik czasopisma „Rivista Italiana di Onomastica” (RION) wydany został tradycyjnie w dwóch zeszytach: numer 1 (s. 1–434) w pierwszym półroczu 2017 r., numer 2 (s. 435–918) w drugim. Obydwa półroczniki obfitują w artykuły naukowe, recenzje, informacje bibliograficzne, omówienia najnowszych publikacji z zakresu nazewnictwa we Włoszech i na świecie, prezentacje nowych numerów większości czasopism onomastycznych, zaproszenia i relacje ze spotkań naukowych, wydarzeń związanych z działalnością różnych ośrodków europejskich i pozaeuropejskich oraz inne informacje z zakresu szeroko pojętej onomastyki — zarówno w planie naukowym, jak i popularnonaukowym oraz społecznym. Najbardziej wartościowe z naukowego punktu widzenia wyniki badań onomastycznych prezentowane są w kilkudziesięciu artykułach zamieszczonych w działach: „Saggi”, „Opinioni e repliche”, „Varietà”, „Minima onomastica” oraz „Frequenze onomastiche”. W dziale „Saggi” obydwu numerów XXIII rocznika RION czytelnik może się zapoznać z artykułami w języku włoskim i hiszpańskim, m.in. P. D’Achille — „Magenta, Solferino

(e *Montebello*): Per la datazione di tre crononimi risorgimentali” (tekst na temat chrononimów — nazw symbolicznych kolorów okresu włoskiego Risorgimenta; s. 15–19); F. Degl’Innocenti — „Mutamenti e italianizzazione dell’odonimia di tre città già iugoslave tra il 1941 e il 1945” (problematyka zmian i italianizacji hodonomii trzech postjugosłowiańskich miast — Lublany, Splitu i Suszaku w latach 1941–1945; s. 41–69); P. Martínez Lema — „Léxico y onomástica personal en la documentación medieval gallego-portuguesa” (kontekst leksykalny średniowiecznej antroponimii terytorium galicyjsko-portugalskiego; s. 71–88); E. De Albentiis — „Indagine storico-onomastica sulle navi da crociera e i transatlantici italiani. Dai nomi alle idoelogie” (studium historyczno-onomastyczne na temat ideologii nazw włoskich statków pasażerskich oraz transatlantycznych; s. 527–549). W dziale „Opinioni e repliche” wskazać można następujące artykuły: M. Pittau — „A proposito dei toponimi *Genova* e *Ginevra*” (o toponimach *Genua* i *Genewa*; s. 103–105); E. Caffarelli — „Strategie onomaturgiche per gli esposti in Italia e in Europa nel XIX secolo” (strategie tworzenia imion i nazwisk sierot we Włoszech i w Europie w XIX w.; s. 580–607). W dziale „Varietà”: M. Del Savio — „I nomi propri dei falconi di Sua Reale Maestà Ferrante I d’Aragona” (nazwy sokołów króla Ferdynanda I Aragońskiego; s. 110–119), E. Caffarelli — „Tranonomie alla Casa Bianca: Percorsi linguistici dei cognomi dei presidenti degli Stati Uniti d’America” (o nazwiskach prezydentów USA; s. 120–128) i „Fusioni e incorporazioni: nuovi nomi e toponimi multipli per un centinaio di Comuni italiani (2013–2017)” (o tworzeniu nowych toponimów w obrębie stu włoskich gmin; s. 560–564); A. Gałkowski — „Nomi degli aeroporti in Italia: tra crematonimia e neotoponi-mia” (o nazwach lotnisk we Włoszech; s. 565–578).

Dział „Minima onomastica” zawiera jednostronicowe artykuły (łącznie 42) poświęcone określonym problemom z różnych obszarów onimii włoskiej i międzynarodowej, w tym: F. Crifò — „Non solo francescani. Appunti sui derivati di *Francesca* e *Francesco*” (o derywatach od imion *Francesca* i *Francesco*; s. 166); P. D’Achille — „Belarus o Bielorussia?” (rozstrzygnięcie dotyczące nazwy Białorusi w języku włoskim; s. 167); Z. Fabián — „Sulle tracce degli Italiani in Ungheria: *Filatorigát* ‘l’argine dei filatori’” (o włoskich śladach w antroponimii węgierskiej; s. 169); A. Gałkowski — „Come mai i polacchi chiamano l’Italia *Wlochy*?” (o tym, jak to się stało, że Polacy nazywają Italię *Wlochami*; s. 171); E. Picchiorri — „Marchionimi su due ruote. I nomi delle biciclette italiane” (o nazwach handlowych rowerów we Włoszech; s. 176); M. S. Rati — „*Papancho, Kiko, Kiko Lolo, Tatik, Papa Cuervo*. I nomignoli di Papa Francesco” (o przezwiskach papieża Franciszka; s. 179), M. Bonifacio — „Il cognome piranese e istriano *Salò*” (o nazwisku *Salò*; s. 620); E. De Albentiis — „Da *Paparella San Marco* a *Valderice*: Un cambio toponimico dalle complesse motivazioni” (o motywacji w procesie zmiany toponimu *Paparella San Marco* na *Valderice*; s. 626); F. Sestito — „Un antroponimo fiabesco dalla trasparenza perduta: *Fantaghirò*” (o baśniowym antroponimie *Fantaghirò*; s. 636); L. Terrusi — „*«El converrà che tu ti nomi»*”: Sul ritardo di un nome dantesco” (o pewnym zabiegu w opóźnionym użyciu imienia postaci w *Boskiej komedii* Dantego; s. 638).

W dziale „Frequenze onomastiche” (s. 825–846) E. Caffarelli przedstawia najnowsze dane statystyczne dotyczące tysiąca najczęściej współcześnie występujących nazwisk we Włoszech. Dziesięć pierwszych miejsc zajmują odpowiednio nazwiska: *Rossi, Russo, Esposito, Ferrari, Romano, Bianchi, Marino, Greco, Colombo, Marino*. Najbardziej zaskakujące, ale uzasadnione społecznie jest to, że w rankingu znajdują się także nazwiska obcego pochodzenia, przede wszystkim chińskie, takie jak: *Singh* (miejsce 23), *Kaur* (151), *Hu* (201), *Chen* (533), *Lin* (558), *Wang* (565), *Zhou* (631) i inne.

W dwóch sekcjach „Rubriche: Recensioni, Schede di volumi” czasopisma można się zapoznać z kilkudziesięcioma recenzjami oraz omówieniami publikacji onomastycznych, m.in.: M. Castiglione — „il Nome nel testo. Rivista internazionale di onomastica letteraria”, XVIII (2016), Pisa, Edizioni ETS 2016 (s. 182–186); F. Avolio — F. Sestito, „Si può scrivere un libro

sul nome *Francesco*?", Roma, SER 2016 (s. 191–194); E. Caffarelli — L. Terrusi, „L'onomastica letteraria in Italia dal 2006 al 2015. Repertorio e bilancio critico-bibliografico", Pisa, ETS 2016 (s. 195–198); Y. Gomez Gane — E. Caffarelli, „Cognomi in Italia. Storia, tipologie, significati e statistiche in 450 domande e risposte", Roma, SER 2016 (s. 205–209); P.-H. Billy — R. Brunet, „Trésor du terroir. Les noms de lieux de la France", Paris, CNRS Éditions 2016 (s. 209–212); D. Bremer — R. i V. Kohlheim, „Duden — Das grosse Vornamenlexicon", 5^a ed., Berlin, Dudenverlag 2016; A. Galkowski — I. Domaciuk, „Nazwy własne w przestrzeni literackiej i wirtualnej typu fantasy", Lublin, Wyd. UMCS, 2015 (s. 220–221); F. Sestito — C. M. Sanfilippo, „L'onomastica ferrarese del primo Trecento e gli *Instrumenta fidelitatis*", Limena (Padova), libreriauniversitaria.it edizioni 2016 (s. 640–643); E. Picchiorri — E. Caffarelli, „I nomi delle automobili", Roma, SER–L'Officina Romana-Cultura del motorismo storico 2016 („Manuali d'Officina", 3; s. 653–655); R. Randaccio — E. Caffarelli, „Come ha detto che si chiama? Dizionario dei cognomi più curiosi e imbarazzanti, bizzarri e ingannevoli", Roma, SER 2016; E. Caffarelli — L. Chiappinelli, „Lessico idronomastico di Puglia, Basilicata e Calabria", Reggio Calabria. Laruffa Editore 2015" (s. 661–664); E. Caffarelli — T. Aminia, J. O. Östman (red.), „Socio-onomastics: The Pragmatics of Names", Amsterdam–Philadelphia, John Benjamins 2017 (s. 665–667).

W kolejnych sekcjach „Rubriche: Segnalazioni" RION zamieszcza dane bibliograficzne licznych monografi jedno- i wieloautorskich, tomów zbiorowych, słowników, repertoriów i bibliografii (s. 225–270, 673–712). W sekcji „Riviste di onomastica" (s. 272–287, 713–725) prezentowane są ostatnie numery w zasadzie wszystkich czasopism onomastycznych publikowanych na świecie, w tym „Cahiers de la Société française d'Onomastique" 08 (2016), „Noms. Revista de la Societat d'Onomàstica" 4 (2016), 5 (2016), 6 (2017), „Onomàstica. Anuari de la Societat d'Onomàstica" 2 (2016), „Beiträge zur Namenforschung" 51 (2016), 52/1–2 (2017), „Journal of English Place-Names Society" 47 (2015), „Nomina" 38 (2015), „RHGT. Review of Historical Geography and Toponomastics" 11 (2016), „Acta onomastica" LV, LVI (2016), LVII (2017), „Onomastica" LX (2016), „Voprosy onomastiki" 13/1–2 (2016), 14/1 (2017), „Names. A Journal of Onomastics" 64/3 (September 2016), 64/4 (December 2016), 65/1 (March 2017), 65/2 (June 2017), „The Journal of Literary Onomastics" V/1 (2016), VI/1 (2017), „UNGEGN Information Bulletin" 51 (November 2016), 52 (May 2017), „Nouvelle revue d'onomastique" 57 (2015), „Namenkundliche Informationen" 107–108 (2016), „Studia Anthroponymica Scandinavica" 34 (2016), „Namm og nemne" 33 (2016), „Folia onomastica Croatica" 25 (2016), „Névtani Értésítő" 38 (2016), „Onomastica Lettica" 4 (2015), „Onomastica Canadiana" 94/2 (2015) i inne.

Nie zabrakło w omawianym roczniku RION także działu „Incontri" (s. 303–346, 743–792) z podstawowymi informacjami na temat ponad stu konferencji i sympozjów międzynarodowych, poświęconych zagadnieniom onomastycznym, w tym również z terenu Słowiańszczyzny, jak XX MiOKO „Onomastyka — Neohumanistyka — Nauki społeczne" (Kraków, 21–23 września 2016), 19th Working Group on Exonyms Meeting (Praga, 6–8 kwietnia 2017), XX SOK „Konwergencja a divergencja v propriálnej sfére" (Banská Bystrica, 26–28 czerwca 2017).

Wiele interesujących informacji na temat różnych działań onomastów w świecie: naukowych, popularnonaukowych, dydaktycznych, społecznych pozyskać można z równie rozbudowanego działu „Attività" (s. 347–386, 793–824); tu np.: o prowadzeniu zajęć z onomastyki na włoskich uniwersytetach w roku akademickim 2016–2017 (s. 347–349), o elektronicznym wydaniu pierwszego numeru czasopisma „Archivio per il vocabolario storico italiano", który zawiera słownik włoskiej terminologii onomastycznej (s. 353–354), o inicjatywie blisko 50 włoskich i zagranicznych uczonych, którzy podpisali petycję o zachowanie bilingwalnego — włosko-niemieckiego statusu toponimów regionu Górnej Adygi (s. 355–357, 795–796), o projekcie badawczym z zakresu toponimii Wysp Kanaryjskich (s. 365–366), o powstawaniu elektronicz-

nej wersji historycznego atlasu onomastycznego Półwyspu Iberyjskiego ADOPIA (s. 367–368), o programie HISOMA, dedykowanemu badaniu antroponomii greckiej i italskiej na terytorium Włoch (s. 371–372), o działaniach Society for Names Studies in Britain and Ireland (www.snsbi.org.uk/interest.html) (s. 374–375), o działalności stowarzyszenia „Toponomastica Femminile”, założonego w Rzymie w 2002 r. (stowarzyszenie upowszechnia dane o udziale antroponomii żeńskiej w toponimii włoskiej, dbając też o to, aby imiona i nazwiska kobiet były podstawą nazw w topografii miast, mniejszych miejscowości i regionów; s. 798–799), o poprawności politycznej wynikającej ze stosowania nazwy święta Columbus Day w USA (s. 801–802), o kontestowaniu przez Société française d’onomastique nowych nazw regionów i gmin we Francji (s. 802–804), o projekcie słownika nazw osobowych regionu Galicji w Hiszpanii „Diccionario dos Apelidos Galegos” (s. 806–807), o zainicjowanym w Glasgow projekcie badawczym dotyczącym typologii nazwisk europejskich (s. 808–809), o działalności Sekcji Onomastycznej Komitetu Językoznawstwa PAN oraz Komisji Onomastyki Słowiańskiej (s. 375–377, 814–815), o 120-letnim istnieniu Kanadyjskiej Komisji Toponomastycznej (<http://www.mcan.gc.ca/sciences-terre/geographie/noms-lieux/10804>), o projekcie badawczym hagionomii w kontekście wielojęzycznym siostry Christine De Vinne (Cleveland, Ohio, USA) (s. 378–379), o wzrastającej liczbie doktoratów z zakresu onomastyki w Hiszpanii (s. 821), o udostępnieniu online 23 numerów „Nomina” 1977–1999 (www.snsbi.org.uk/Nomina.html), o 50 e-bookach prezentujących historię i etymologię nazw stanowych USA (www.mountainstormpress.com/).

W dziale „Note ai margini” redaktor naczelny Rivisty zamieścił artykuły dotyczące takich problemów jak: leksykalizacja form odantropomicznych w słownikach włoskich (s. 387–388), błędy, których należy unikać przy wyborze imienia (s. 388), imię a wykonywany zawód (s. 389), przekształcenie toponimu *Republika Czeska*/włos. *Repubblica Ceca* w *Czechy*/włos. *Cechia* (s. 389–391), tworzenie osobliwych etnonimów (s. 392–393), nazwiska palindromiczne (s. 847–848), hagiotoponimia europejska (s. 848), najczęściej występujące hodonimy we Francji (s. 848–849), transonimy mające w podstawie nazwiska *Putin*, *Castro*, *Trump* (s. 850–851). Ciekawym dodatkiem do tego działu jest sekcja zatytułowana „Hanno cambiato nome...” (Zmienili/-ły nazwę, s. 393–396). Podawane są w niej przykłady zmiany nazw miejscowych lub osobowych, ale także chrematonimów, np. doniesienia o tym, że Michel Caine nazywa się obecnie *Michael Caine*, że włoskie Ministerstwo Rolnictwa/włos. *il Ministero delle Politiche agricole* zmieniałą swoją oficjalną nazwę pięć razy w ciągu ostatnich 23 lat, że marka *Budweiser* zmieniła okazjonalnie swoją nazwę na *America* (s. 395). W sekcji „Osservatorio ononimoco...” (Obserwator hodonimiczny) przytaczane są dane na temat nowo utworzonych lub zmienianych nazw ulic we włoskich miejscowościach (s. 852–854).

W numerze pierwszym i drugim XXIII rocznika RION przeczytamy ponadto wspomnienia o zmarłych onomastach i słynnych językoznawcach, którzy w swej działalności naukowej podejmowali również kwestie onomastyczne. Są to: Tullio De Mauro (1937–2017; s. 397–399), Aldo Luigi Prosdociami (1941–2016; s. 399–405), Heinz Jürgen Wolf (1936–2016; s. 405–406), Eduardo Blasco Ferrer (1956–2017; s. 406–408), Davide De Camilli (1938–2017; s. 883–884), Ojōrs Bušs (1944–2017; s. 885–886).

Rocznik, zgodnie z przyjętym zwyczajem, kończy się wykazem włoskiej bibliografii onomastycznej za poprzedni rok 2016 (s. 855–882). Systematyzowanie tych danych ma duże znaczenie dla rozwoju badań nad onomastyką we Włoszech i poza ich granicami.

Artur Galkowski
Uniwersytet Łódzki
artur.galkowski@uni.lodz.pl